

تحلیل نسبت کاربست مکاتب اقتصادی و برنامه ریزی در گفت وگو با عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد

بحران پارادایم در اقتصاد

سیاوش رضایی
خبرنگار

طی هفته‌های اخیر، ۲۵ اقتصاددان در نامه‌های سرگشاده به مردم و دولت و درواکنش به تفکری که اداره اقتصاد را بدون ارتباط با جهان خارج ثنوریزه می‌کند، راهکارهایی را برای توسعه اقتصادی ارائه کردند که در آن، روی ضرورت ارتباط با جهان خارج و الحاق به تجارت جهانی تأکید شده بود. قدرت‌الله امام‌وردی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد تهران مرکز، یکی از اقتصاددانان امضاکننده این نامه است. در این راستا وی در گفت‌وگویی با «ایران» توضیحات بیشتری درباره الزامات ارتباط با اقتصاد جهانی ارائه می‌دهد. به اعتقاد این اقتصاددان، پارادوکس بی‌ارتباطی اقتصادی با جهان و توسعه اقتصادی هرگز اتفاق نیفتاده است و هیچ تئوری اقتصادی هم وجود ندارد که توسعه اقتصادی را در شرایط تحریم و بسته بودن اقتصادی توضیح داده باشد.

■ در ماه‌های اخیر یکبار دیگر موضوع نحوه اداره اقتصاد و مکاتب اقتصادی مطرح شده. به نظر شما بهترین مکتب اقتصادی برای اداره اقتصاد ایران کدام است؟

اقتصاد ایران به‌عنوان یک اقتصاد در حال توسعه مدل خاص خود را دارد و خیلی با مکاتب علمی اقتصاد (کلاسیک، کینزی و...) همخوانی ندارد. یک اقتصاد بسته است و رقابت در آن وجود ندارد. همان‌طور که در نامه هم اشاره شد روابط بین‌الملل و به تبع آن تجارت و مالیه بین‌الملل نیز کاملاً محدود است. دولت‌ها ترکیبی از تصمیمات اقتصادی را به اجرا گذاشته‌اند که بعضاً هر کدام از یک مکتب فکری در حوزه اقتصاد سرچشمه گرفته است. متأسفانه با وجود ادعای برخی از دانشگاه‌ها در خصوص ارائه یک مکتب فکری اقتصادی، چیزی تحت عنوان مکاتب اقتصادی در دانشگاه‌های ایران وجود ندارد. اما اگر بخواهیم ردپایی از مکاتب فکری اقتصادی بباییم، باید به میان فعالان سیاسی و تصمیم‌گیران اقتصادی بعد از انقلاب برویم. چه بسا که تفکرات اقتصادی این گروه‌ها در برنامه‌ها و قوانین جاری قابل مشاهده است. در دهه اول انقلاب آگاهانه یا ناآگاهانه، نظریات ضد سرمایه‌داری در تقابل با نظریات رشد اقتصادی (رستو) با حمایت احزاب چپ متأثر از تفکرات انقلابی پیاده می‌شد. در آن زمان توجه‌ها مبتنی بر ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی، کاهش روابط با دنیای سرمایه‌داری، استقلال و خودکفایی و ملی کردن صنایع و بانک‌ها بوده است. از سال ۱۳۶۸ هم‌زمان با فروپاشی شوروی و رشد سریع اقتصاد چین طرفداران این نوع تفکر بتدریج رنگ عوض کردند و به اشکال و اسامی مختلف خود را بازسازی کردند، ولی هیچ گاه ایده منسجمی را مطرح نکردند

و در کل معجزونی از تفکرات را در حوزه اقتصاد به اجرا گذاشتند.

■ پس شما می‌گویید که نظریه‌های جاری نسبتی با مکاتب اقتصادی ندارد؟

از منظر مکاتب علمی اقتصاد در قالب نظام سرمایه‌داری اقتصاد ایران به‌گونه‌ای است که با معیارهای هیچ‌کدام از مکاتب کینزی یا کلاسیک و نئوکلاسیک و... همخوانی ندارد. مثلاً بزرگی حجم دولت در اقتصاد ایران، مداخلات بیش از حد در پول، خودرو یا بازارهای دیگر، ایجاد عدم تعادل‌ها به دنبال دخالت اولیه و قبلی در اقتصاد، ایجاد فضای غیررقابتی و از بین بردن رقابت در اقتصاد، حمایت طولانی مدت از صنایعی مانند خودرو، مداخله در بازار ارز (مثلاً ارز ۴۲۰۰ تومانی)، توزیع رانت و... نشانگر این است که لزوماً نظام اقتصاد آزاد بر اقتصاد ایران حاکم نبوده و نیست.

■ حذف کامل یا محدودیت شدید در روابط اقتصادی با سایر کشورها چه تبعاتی به همراه دارد؟

بی‌تردید هر کشوری در چارچوب مرزهای ملی خود برای حداکثر کردن منافع، به تولید کالاها و خدماتی می‌پردازد که در تولید آنها دارای «مزیت نسبی» است و در این راستا مازاد تولیدات خود را به کشورهایی که در این زمینه فاقد مزیت نسبی هستند صادر می‌کند. در واقع حداکثر کردن منافع با مبادله این مزیت‌ها میسر می‌شود. بنابراین محدودیت در مبادله اقتصادی با جهان به کاهش منافع اقتصادی و عدم رونق تولید و بهره‌وری اقتصادی منجر می‌شود. از سوی دیگر افزایش سطح مبادلات اقتصادی با جهان، تابعی از روابط سیاسی فرهنگی مطلوب با جهان است و بدون روابط حسنه با کشورهای همجوار و سایر مناطق دنیا روابط اقتصادی جدی میسر نیست. نبود مبادله اقتصادی براساس مزیت‌ها حتی در صورت

رونق تولید نمی‌تواند منافع اقتصادی کشور را حداکثر کند و در میان مدت کشور را به ورطه توسعه نیافتگی خواهد انداخت.

■ آیا تکیه به توان داخل و اقتصاد مقاومتی به معنای نادیده گرفتن روابط خارجی است؟

در هر کشوری برای رونق اقتصادی، باید تمام عوامل تولید را به اشتغال کامل نزدیک کرد، اما در زمینه‌هایی که کشور را به حداکثر کردن بازده اقتصادی برساند. در فقدان روابط خارجی حسنه با جهان، حتی در صورت مدیریت صحیح بنگاه‌های اقتصادی، کشور به تخصیص بهینه منابع دست نخواهد یافت و اجباراً عوامل تولید، برای تولید برخی ضروریات که در شرایط عادی به قیمت ارزانتری قابل دسترسی است اختصاص خواهد یافت. بنابراین عوامل تولید به‌سمتی هدایت می‌شود که کشور در آن زمینه، مزیت نسبی ندارد، لذا هزینه تمام شده تولید در این حالت بشدت افزایش خواهد یافت. روابط متقابل حسنه با جهان زمینه تخصیص بهینه منابع و انتفاع حداکثر در مبادله و تجارت را افزایش می‌دهد و هزینه‌های غیر ضروری انرژی اقتصادی را به صفر نزدیک خواهد کرد.

■ در جهان چه نمونه‌ها و مصداق‌هایی از کشورهایی که بدون ارتباط با خارج موفق به اداره اقتصاد شده‌اند سراغ دارید؟

صرف اداره اقتصاد، با دستیابی به اقتصاد توسعه یافته در تراز مطلوب جهانی تفاوت بسیار دارد. می‌توان اقتصاد بسته را به قیمت فقر عمومی با شیوه‌هایی که حکمرانان بیشتر از اقتصاددانان به آن آگاهی دارند اداره کرد، ولی با این روش‌ها، فقر عمومی نسبت به بقیه کشورهای جهان که دارای ارتباطات معقول با بقیه دنیا هستند کاهش نمی‌یابد. تقریباً کشوری را نمی‌توان سراغ گرفت که هم بی‌ارتباط با جهان باشد و هم اقتصادی توسعه یافته داشته باشد، پارادوکس بی‌ارتباطی اقتصادی با جهان و

“

اقتصاد ایران به‌عنوان

یک اقتصاد در حال

توسعه مدل خاص

خود را دارد و خیلی با

مکاتب علمی اقتصاد

(کلاسیک، کینزی و...)

همخوانی ندارد. یک

اقتصاد بسته است و

رقابت در آن وجود

ندارد

توسعه اقتصادی هرگز اتفاق نیفتاده است و تقریباً هیچ تئوری اقتصادی هم وجود ندارد که توسعه اقتصادی را در شرایط تحریم و بسته بودن اقتصادی توضیح داده باشد.

■ مهم‌ترین مشکلاتی که امروزه اقتصاد ایران از آن رنج می‌برد چیست؟

مهم‌ترین مشکلات اقتصادی کشور را می‌توان تورم، بیکاری، سطح نازل درآمد سرانه، اختلاف فاحش طبقاتی و آسیب اجتماعی ناشی از نابرابری‌های اقتصادی، فساد سازمان یافته در سطوح بالای مدیریتی، بهره‌وری بسیار پایین اقتصاد به‌دلیل عدم شایسته سالاری و وجود خویشاوندسالاری و اقتصاد غارتی و رفاقتی، وجود تعارض منافع شدید در مدیران ارشد، نمایندگان مجلس و حتی دولت! دانست که عمده‌تأ معلول راهبردهای حکمرانی نامناسب و عوامل غیر اقتصادی تأثیرگذار بر اقتصاد ایران هستند که در نامه ۲۵ اقتصاددان به بسیاری از آنها اشاره شده است.

یادداشت

وچید اشرفی موjtاهدی
پژوهشگر اقتصاد
رفتاری در
دانشگاه دوک

برای یافتن بهترین مکتب اقتصادی برای اداره اقتصاد ایران باید ابتدا شناختی جامع از خصوصیات فرهنگ کار در ایران و نیز ویژگی‌های سرزمینی آن به‌دست آورد، زیرا اقتصاد در خلأ عمل نمی‌کند و مکتب اقتصادی مورد استفاده در

یک کشور باید با خصوصیات مردم آن کشور تناسب داشته باشد. مطالعات هافستد، از شش جنبه فرهنگ کار در جامعه ایرانی را ارزیابی می‌کند. فاصله قدرتی (Power Distance)، فردگرایی (Individualism)، مردانگی (Masculinity)، پرهیز از عدم قطعیت (Uncertainty Avoidance)، گرایش‌های بلندمدت (Long-term Orientation) و زیاده‌روی (Indulgence). بر اساس یافته‌های این مطالعات، جامعه ایرانی سلسله مراتبی، جمع‌گرا، گریزان از عدم قطعیت، تا حدودی زنانه، خویششندار و بشدت متمرکز بر زمان حال است. این بدان معناست که ایرانیان با وجود آنکه سلسله مراتب قدرت، توزیع نابرابر قدرت و اعمال آن را می‌پذیرند، ولی طرفدار برابری و اتحاد هستند. در این جامعه، وفاداری نسبت به گروه بر پیروی از قوانین ارجحیت پیدا می‌کند، ولی از سوی دیگر از نظر عاطفی همواره نیاز دارد قوانینی وجود داشته باشند، حتی اگر آن قوانین به درستی کار نکنند.

در برابر تغییرات و نوآوری مقاومت می‌شود و پایبندی به قواعد سنتی یک ارزش محسوب می‌شود. مردم علاقه‌ای به پس‌انداز کردن ندارند و بیشتر در زمان حال زندگی می‌کنند و دستیابی به نتایج سریع، مطلوب آنان است. همچنین در فرهنگ جامعه ما بر خویششنداری تأکید شده، زیاده‌روی تقبیح شده و چندان به اوقات فراغت و تعادل میان کار و زندگی شخصی توجه نمی‌شود.

از نظر ویژگی‌های سرزمینی، کشور ایران یک کشور غنی از نظر منابع زیرزمینی با تنوع جغرافیایی و قومی و جمعیت نسبتاً جوان و تحصیلکرده است که موقعیت ژئوپلیتیکی استراتژیکی داشته و حلقه اتصال قاره آسیا به قاره اروپا به‌شمار می‌رود. همچنین، به‌دلیل برخورداری از تاریخی دیرین، جاذبه‌های گردشگری باستانی فراوانی دارد. چنانچه داده‌های فوق را در کنار هم قرار دهیم، درمی‌یابیم که اقتصاد بازار آزاد چندان تناسبی با ویژگی‌های جامعه کنونی ایران ندارد و شاید بتوان گفت جامعه و اقتصاد ایران هنوز به آن درجه نرسیده است که بتوان اقتصاد بازار آزاد را در آن اعمال کرد.

از سوی دیگر، یکی از دلایل توسعه نیافتگی اقتصاد ایران حضور پررنگ دولت در اقتصاد است و ناکارآمدی دولت

نسبت فرهنگ ایرانی با اقتصاد آزاد

در اداره اقتصاد و امور تصدی‌گری از سوی تقریباً تمامی مکاتب اقتصادی پذیرفته شده است. پس به اعتقاد اینجانب لازم است یک برنامه جامع ۱۰ تا ۱۵ ساله برای آزادسازی اقتصاد کشور تدوین شده و براساس آن بتدریج آزادسازی اقتصاد صورت پذیرفته و از هرگونه حرکت‌های آزادسازی شتابزده و ناگهانی یا کنترل قیمت طرح‌های ضربتی که سبب به هم خوردن نظم بازار و افزایش بی‌ثباتی و عدم قطعیت در آن می‌شود، پرهیز گردد.

بررسی اقتصاد کشور هلند و مسیری که برای سیاستگذاری و آزادسازی اقتصادی از سال ۱۹۸۰ در این کشور طی شده است، می‌تواند راهنمای عمل بسیار خوبی باشد. نمودار زیر که براساس داده‌های بانک جهانی تهیه شده است، نسبت تجارت به تولید ناخالص ملی برای کشورهای منتخب از سال ۱۹۶۰ تا سال ۲۰۱۷ را نشان می‌دهد. دقت در این نمودار، پاسخ بسیاری از پرسش‌ها در زمینه اهمیت تجارت بین‌المللی در رشد و توسعه اقتصادی کشورها را آشکار می‌سازد. به‌طور خلاصه می‌توان نتایج زیر را از نمودار فوق استخراج کرد: از سال ۱۹۷۰ تا سال ۱۹۶۰، نسبت تجارت به تولید ناخالص ملی در جهان بیش از دو برابر شده است. طی بازه ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۷، نسبت تجارت به تولید ناخالص ملی کشورهای ترکیه، کره جنوبی و مکزیک به ترتیب ۸،۱۰ و ۸ برابر شده است و در همین مدت سرانه تولید ناخالص ملی آنها به ازای هر نفر به ترتیب ۵، ۲۶ و ۳/۵ برابر شده است. در سال‌هایی که ایران از بالاترین سرانه تولید ناخالص ملی برخوردار بوده است، نسبت تجارت به تولید ناخالص ملی کشور نیز در بالاترین حد خود قرار داشته است.

کشورهای همسایه ایران از زمانی که از نظر نسبت تجارت به تولید ناخالص ملی از ایران پیشی گرفته‌اند، توانسته‌اند تولید ناخالص ملی خود را افزایش داده و بتدریج اقتصادشان را بزرگتر و بزرگتر از ایران کنند. همچنین بررسی‌موردی کشورهایی همچون برزیل نشان می‌دهد که این کشور با وجود آنکه جزو اقتصادهای نوظهور (کشورهای BRICS) است ولی چون نسبت به سایر اقتصادهای نوظهور اقتصاد بسته‌تری دارد، با وجود برخورداری از منابع طبیعی سرشار نتوانسته است به رشد اقتصاد مطلوب دست یافته و سرانه تولید ناخالص ملی آن از سال ۲۰۱۳ روندی نزولی را طی کرده است.

همچنین لازم به ذکر است که مقدار سرانه تولید ناخالص ملی در کشور کره شمالی که اقتصادی بسیار بسته داشته بر خودکفایی داخلی متمرکز است. اکنون تنها حدود ۱۸۰۰ دلار می‌باشد که طی ۱۵ سال گذشته هیچ تغییری نکرده و تنها باعث فقیرتر شدن مردم این کشور شده است.

آگهی مناقصه عمومی، تجدید مناقصه عمومی و مزایده عمومی

شهرداری فردیس در نظر دارد بر اساس بودجه مصوب سال ۱۳۹۸، پروژه‌های ذیل را از طریق برگزاری مناقصه و مزایده عمومی به متقاضیان واگذار نماید. لذا از کلیه متقاضیان دعوت به عمل می‌آید از تاریخ انتشار نوبت اول آگهی جهت خرید اسناد مناقصه و مزایده یا مراجعه به امور قرار ادعای شهرداری واقع در خیابان فرکانز، بلوار شهید مفتح، شهرداری مرکزی فردیس ضمن واریز مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به عنوان هزینه خرید اسناد به حساب ۸۸۹۶۴۵/۸۱۹۶۸۸۱۹۶ نزد بانک شهر شهرداری و ارائه رسید آن نسبت به اخذ اسناد مناقصه اقدام نمایند. سایر اطلاعات و جزئیات در اسناد مناقصه درج شده و هزینه آگهی به عهده برنده مناقصه می‌باشد، هرگاه برندگان نفر اول، دوم و سوم مناقصه و مزایده حاضر به انعقاد قرارداد نشوند، سپرده آنان به ترتیب ضبط خواهد شد. شهرداری فردیس در رد یا قبول هر یک از پیشنهادهای مختار است و به غیر از سپرده شرکت در مناقصه و مزایده کلیه اسناد و مدارک مربوط به متقاضیان نزد شهرداری باقی می‌ماند. پیشنهادات می‌بایست در پاکت‌های مجزا (الف – ب – ج) پاک و مهر به مهر شرکت شده و تا پایان وقت اداری ساعت ۱۴:۳۰ روز چهارشنبه مورخ ۹۸/۱۲/۱۴ به دبیرخانه شهرداری تحویل داده شود. جلسه کمیسیون مناقصات و مزایات شهرداری در روز پنج‌شنبه مورخ ۹۸/۱۲/۱۵ ساعت ۱۴:۰۰ در محل دفتر شهرداری فردیس برگزار خواهد شد.

ردیف	شرح عملیات	برآورد ریالی	مبلغ سپرده شرکت در مناقصه و مزایده به ریال	محل اجرا	حداقل رتبه لازم	درصد نقد و تهاوت	مدت
۱	خرید و تحویل گل و گیاه منطقه – تجدید	۳/۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰	منطقه ۱	دارای پروانه مرتبط با موضوع	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۲	انجام امور بیمه جامع مسئولیت مدنی در قبال شهروندان حوزه قانونی شهر فردیس در حدود ۵۳۰ نفر – مرحله اول	۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	حوزه قانونی شهر فردیس	–	۱۰۰٪ نقد	۱۳ ماه
۳	لکه‌گیری آسفالت – تجدید	۹/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰	سطح شهر	–	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۴	زیرسازی – تجدید	۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	مغایر سطح منطقه ۱	–	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۵	مناسب‌سازی مغایر سطح شهر جهت معلولین – تجدید	۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	منطقه ۱	–	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۶	مناسب‌سازی مغایر سطح شهر جهت معلولین – تجدید	۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	منطقه ۲	–	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۷	خرید، حمل، چانه‌ای و نصب استر ابرود ۴ – تجدید مناقصه	۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	سطح شهر	پروانه مرتبط با موضوع / کانون‌های دارای مجوز تبلیغات از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۰۰٪ نقد	۴ ماه
۸	بیلورهای عرصه‌های تبلیغاتی منصوب بر پل‌های عابر پیاده در سطح شهر مجموعاً ۵ عدد – مزایده عمومی مرحله اول	۹/۴۵۹/۰۰۰/۰۰۰	۳۴۴/۸۰۰/۰۰۰	۱-جاده ملارد رو به روی پارک منظره ۲-جاده ملارد رو به روی بانک ملی (نیروگاه) ۳-جاده ملارد رو به روی شهرداری منطقه ۱ ۴-جاده شهریار رو به روی شهرک وحدت ۵-جاده شهریار رو به روی شهرک صنعتی سینین دشت	پروانه مرتبط با موضوع / کانون‌های دارای مجوز تبلیغات از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۰۰٪ نقد	۱۳ ماه

شهرداری فردیس

فراخوان مناقصه عمومی

موضوع: دوج آگهی فراخوان ۷۹۰۷۹۷۳۴۸/ت ک م ع ۱۵۴/۱

مناقصه‌گز ار: شرکت پالایش نفت تهران

موضوع مناقصه:

ردیف	شماره مناقصه	موضوع مناقصه	مبلغ ضمانت‌نامه
۱	۷۹۰۷۹۷۳۴۸/ت ک م ع ۱۵۴/۱	ساخت TUBE BUNDLE مطابق با اسناد مناقصه	۷۶ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال

ج ارایه‌کد اقتصادی و شناسه ملی الزامی است.
د این شرکت در نظر دارد کالای مشروحه فوق را از طریق برگزاری مناقصه عمومی از شرکت‌ها/تامین‌کنندگان واجد شرایط تامین نماید. لذا از تمامی شرکت‌ها/تامین‌کنندگانی که مایل به حضور در مناقصه فوق می‌باشند دعوت می‌شود پس از مراجعه به سایت WWW.TORC.IR نسبت به رؤیت و دریافت مدارک و اسناد مورد نیاز (فرم ارزیابی کیفی عمومی مناقصه‌گران و اسناد مناقصه) اقدام نموده و به همراه پیشنهاد فنی و مالی و ضمانت‌نامه شرکت در مناقصه حداکثر تا تاریخ ۹۸/۱۲/۰۷/۱۳ به نشانی: تهران – ابتدای جاده قدیم قم – شرکت پالایش نفت تهران – ساختمان شهید بهشتی – دبیرخانه اداره بازرگانی (اتاق ۱۳۳)، داخلی ۴۳۰۴۷-۴۳۰۵۱۵ تسلیم نمایند. همچنین نمایندگان شرکت‌ها می‌بایست با همراه داشتن مهر فینامه جهت دریافت پاکت‌های مناقصه به آدرس فوق‌الذکر، بخش مناقصات (اتاق ۱۴۰) مراجعه نمایند. بدیهی است ارایه مدارک و سوابق مذکور هیچگونه حقی را برای متقاضیان ایجاد نخواهد کرد، ضمناً آگهی فوق در شبکه اطلاع‌رسانی نفت و انرژی به نشانی اینترنتی WWW.SHANA.IR درج می‌گردد.

د شرکت‌کنندگان در مناقصه، جهت رؤیت برنامه زمانبندی مناقصه، جلسات و نحوه ارائه پیشنهادات می‌توانند به سایت WWW.TORC.IR مراجعه نمایند.

ر روابط عمومی شرکت پالایش نفت تهران